

Ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van de voormalige klompenmakerij Van Moere in Beveren

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het advies van het college van burgemeester en schepenen van Beveren, gegeven op 19 februari 2018 en op 16 maart 2018, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de departementen of agentschappen van de Vlaamse overheid, bevoegd voor ruimtelijke ordening, woonbeleid en onroerend erfgoed, leefmilieu, natuur en energie, mobiliteit en openbare werken, landbouw en visserij, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, gegeven op 15 februari 2018, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van de voormalige klompenmakerij Van Moere aantoonst;

Overwegende dat de voormalige klompenmakerij Van Moere omvattende het ensemble van de blokstal, ruraal gebouw en voorliggende zone voor houtopslag als monument historische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De voormalige klompenmakerij Van Moere, gesitueerd in het Beverse gehucht Tyskenshoek, is historisch betekenisvol als een zeldzame bewaarde materiele getuige van de klompencultuur in het Waasland en als representatief voorbeeld van een eind 19de- en begin 20ste-eeuwse ambachtelijke huisklompenmakerij uit het Land van Waas.

Reeds vanaf de late middeleeuwen werden in Europa klompen als schoeisel voor de armen en voor de landbouwbevolking gemaakt. Vanaf het einde van de 17de eeuw ontwikkelde het Land van Waas zich tot het centrum van familiale klompennijverheid in Vlaanderen. Het klompenmakersambacht was tot dan meestal een huisnijverheid en kleinschalige nevenactiviteit bij een landbouwuitbating en diende als aanvulling op het inkomen uit de agrarische activiteiten. Door de verbetering van de transportmogelijkheden, de aanwezigheid van olm en populier als grondstof, het gebrek aan grootschalige industrieën in de regio en vooral omwille van de lage arbeidslonen, evolueerden de klompenmakerijen in het midden van de 19de eeuw van bijberoep tot hoofdberoep en ontstonden er kleinschalige ambachtelijke familiebedrijven met bijhorende infrastructuur. Op het einde van de 19de eeuw waren bijna zevenhonderd klompenmakerijen gevestigd in het Waasland, die bovendien als eerste bedrijfstak buiten het Land van Waas in binnen- en buitenland een afzetmarkt vonden. In het begin van de 20ste eeuw kende het ambacht een tijdelijke terugval dat echter gecounterd werd door een grote productie tijdens de Eerste Wereldoorlog. Vanaf de jaren 1922 veroorzaakten de doorgedreven mechanisering én in de jaren 1930 de verhuis naar Nederland om te ontsnappen aan hoge invoerrechten een daling van het aantal actieve

bedrijven in het Land van Waas. De afgenomen vraag naar klompen en de concurrentie met goedkopere synthetische producten betekenden in de late jaren 1940 voor vele huisklompensmakerijen het definitieve einde van hun bedrijf.

Slechts weinige aan het klompensmakersambacht gerelateerde gebouwen bleven tot op heden bestaan. De recente aandacht voor de immateriele klompencultuur versterkt en onderbouwt de historische waarde van de materiele component van dit zeldzaam erfgoed.

De tot de 19de eeuw opklimmende voormalige klompensmakerij Van Moere is een zeer representatief voorbeeld van de historische evolutie die het klompensmakersambacht in de loop van de 19de en 20ste eeuw doormaakte.

In 1879 richtte blokmaker Fideel Lauwers als cijnspachter een L-vormige houten blokstal met ruraal gebouw op als uitbreiding van een woning die hij ook in cijnspacht had. Een onmisbare zone voor de stockage van boomstammen en houtvoorraad in functie van de klompensmakerij werd tevens aangelegd. Na de eeuwwisseling behoorde de klompensmakerij toe aan de familie Van Moere die het kleinschalige familiebedrijf uitbaatte tot de stopzetting ervan omstreeks de Tweede Wereldoorlog gelijklopend met de teloorgang van dit ambacht.

De woning en bedrijfsinfrastructuur behoorden toe aan een particulier. De bijhorende tuin en omringende grond was eigendom van het Beverse Bureel van Weldadigheid. Door deze eigendomsconstructie is de site ook representatief voor een tot de middeleeuwen teruggaande maatschappelijke structuur van cijnspacht en grondrecht, die op het einde van de 19de tot en met het begin van de 20ste eeuw in landelijke regio's nog wijd verspreid was;

Overwegende dat de voormalige klompensmakerij Van Moere omvattende het ensemble van de blokstal, ruraal gebouw en voorliggende zone voor houtopslag, als monument architecturale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De voormalige klompensmakerij Van Moere heeft in zijn totaliteit een ensemble- en architecturale waarde. Het behoud in situ van de L-vormige klompensmakerij en de traditioneel bijhorende zone voor houtopslag als essentiële onderdelen van de klompensmakerij-infrastructuur, maakt dit erfgoedrelict uitzonderlijk.

De voormalige houten L-vormige klompensmakerij, samengesteld uit een blokstal en ruraal gebouw en gebouwd in 1879, is qua ouderdom, typologie en architectuur een zeer interessante constructie. De houten blokstal van vijf traveeën breed onder een pannenzadeldak met brede overstek is verdiept, parallel aan de straat en destijds haaks op het vroegere bijhorende woonhuis geplaatst. De blokstal werd bewust vanuit functioneel oogpunt verdiept ingeplant, zodat er aan de straat een vrije zone werd gecreeerd voor de noodzakelijke opslag van bomen en houtvoorraad.

De tot het laatste kwart van de 19de eeuw opklimmende blokstal is voor Vlaanderen een zeer vroeg en uiterst zeldzaam bewaard voorbeeld van een houten constructie. Deze houtbouw is een sterke indicatie voor de ouderdom en contrasteert met de sporadisch bewaarde jongere bakstenen klompensmakerijen, die vanaf het einde van de 19de en vooral het begin van de 20ste eeuw werden opgetrokken.

Typologisch vertoont de vroegere blokstal alle essentiële kenmerken: samengesteld uit een horizontale beplanking op een bakstenen voet, verstevigd door lage gemetselde steunberen, rechthoekige deur en vensters met kleine roede-verdeling in de straatgevel en een droogzolder. De droogzolder met lange zijden, opengewerkt door middel van regels op stijlen, is vanouds bedoeld om de klompen in open lucht te laten drogen en is een typerend en onmisbaar gebouwonderdeel van klompensmakerijen.

De binneninrichting van de blokstal is sober en functioneel en wordt onder meer gekenmerkt door een verharde vloer, het gebruik van houten dragende structuren (standvinken), opgeklampte (tussen)wanden, vlakke planken zolderingen en dergelijke.

Het gelijktijdig met de blokstal in 1879 opgerichte haaks geplaatste rurale gebouw, betreft eveneens een houtbouw onder pannenzadeldak opgericht vanuit utilitair oogpunt. Door de plaatsing op de perceelsgrens en de blinde buitengevel schermt het gebouw de oostelijke erfgevel van de blokstal visueel af,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen voorlopig beschermd als monument:

de voormalige klompenmakerij Van Moere omvattende het ensemble van de blokstal, ruraal gebouw en voorliggende zone voor houtopslag, Pastoor Steenssensstraat 112, Beveren, bekend ten kadaster: Beveren 3de afdeling, sectie C, perceelnummer 486K (deel).

De voorlopig beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de voorlopig beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° historische waarde;
- 2° architecturale waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

De vroegere klompenmakerij Van Moere omvat het ensemble van de blokstal, ruraal gebouw en voorliggende zone voor houtopslag als essentiële onderdelen van een ambachtelijke huisklompenmakerij.

De in 1879 in L-vorm opgetrokken klompenmakerij, samengesteld uit een blokstal en een ruraal gebouw, stond haaks tegen de noordelijke zijgevel van de vroegere klompenmakerswoning. De klompenmakerij werd bewust verdiept geplaatst zodat er een zone parallel aan de straat vrij bleef bestemd voor de stockage van de te verwerken boomstammen. Tot op heden wordt deze zone gekenmerkt door haar open en onbebouwd karakter.

De blokstal telt één bouwlaag en is vijf traveeën breed onder een relatief laag pannen zadeldak met brede overstek. Het is een uitzonderlijk bewaarde volledig in hout opgetrokken constructie met horizontale beplanking op een lage bakstenen stoel, per travee versterkt door een lage gemetselde steunbeer. De houtbouw is een indicatie voor de ouderdom van de blokstal en verschilt van de bakstenen constructies die vanaf het einde van de 19de en vooral het begin van de 20ste eeuw werden opgetrokken.

De west- of straatgevel van de blokstal is voorzien van een rechthoekige deur en drie ruime witgeschilderde houten vierkante vensters met kleine roedeverdeling. De open droogzolder met lange zijden is opengewerkt door middel van regels op stijlen, bestemd om klompen beschermd tegen de zon te kunnen laten drogen en te stapelen.

De noordelijke zijgevel is blind en eveneens opgebouwd uit opgeklampte houten planken. De blinde oostelijke erfgevel heeft een open doorgang en is voorts grotendeels ingebouwd door een haaks geplaatst ruraal gebouw.

De blokstal wordt binnenin door een smalle open doorgang in twee delen verdeeld. In de kleinste zuidelijkste zone met baksteenmuur en stenen vloer bevond zich de stookplaats.

De eigenlijke werkzone situeert zich ten noorden van de smalle doorgang, bereikbaar via een houten deels opgeklampte deur (aan de erfzijde) in de volledig in hout opgetrokken scheidingswand. Een tweede opgeklampte deur in dezelfde houten scheidingswand aan de straatkant, bood de mogelijkheid om via de straatgevel de werkruimte te betreden.

De lager gelegen werkruimte heeft een vloer van aangestampte aarde en grote platte stenen in verschillende maten. De sobere volledig in hout opgetrokken ruimte wordt overkluisd door twee spanten, samengesteld uit standvinken op een gemetste stoel, met korbelen en

moerbalk. De draagconstructie is op sommige plaatsen bijkomend verstevigd door boomstammen.

De volledige blokstal is afgedekt door een met stijl- en regelwerk geopende lage zoldering met vlakke zoldervloer opgebouwd uit een plankenvloer op kinderbalkjes, toegankelijk via een opening in de zoldervloer boven de smalle doorgang. Het zadeldak wordt gedragen door een eenvoudig aan het Hollandse spant ontleende gebinttype.

Het dieper gelegen ruraal gebouw, vroeger gebruikt als schuur en werkhuis, eveneens opgetrokken in 1879, staat haaks op de blokstal waar het een gemeenschappelijke houten scheidingswand mee heeft. Het betreft een lang volume onder een laag pannen zadeldak met dakoverstek. De grotendeels in hout opgetrokken schuur is samengesteld uit horizontaal en verticaal geplaatste planken. Aan de zuidelijke erfzijde heeft de schuur een gedeeltelijke bakstenen onderbouw, die deels doorbroken is door een houten opgeklampte deur. De blinde houten noordelijke zijgevel ligt in het verlengde van de noordelijke zijgevel van de blokstal en vormt eveneens de grensscheiding met de aanpalende percelen.

De eigenlijke toegang bevindt zich in de oostelijke kopgevel en betreft een brede houten dubbele poort.

Art. 3. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de algemene doelstelling van de bescherming als monument is het behoud van de erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarden;
- 2° de bescherming als monument beoogt het behoud van het gebouwde en aangelegde erfgoed, met name het geheel van de voormalige L-vormige klompenmakerij (blokstal en schuur) en de voorliggende zone vroeger bestemd voor de opslag van boomstammen en houtvoorraad;
- 3° de afleesbaarheid van de typologie die de L-vormige klompenmakerij en de opslagzone kenmerkt dient gerespecteerd te worden;
- 4° de bescherming van het rurale gebouw als onderdeel van de L-vormige klompenmakerij, beoogt het behoud van het uitwendig voorkomen en uitwendige materialiteit van dit houten éénlaagse gebouw onder pannen zadeldak;
- 5° een aantal jongere kleine aanbouwen tegen het vroegere woonhuis en in de oksel van de blokstal en schuur liggen binnen de afbakening van de bescherming als monument. Deze constructies hebben echter geen erfgoedwaarde. Het behoud van deze volumes is niet vereist. Verwijdering, een nieuwe invulling of vervanging is mogelijk, maar enkel in die mate dat de erfgoedwaarden van het monument niet in het gedrang komen.

In uitvoering van deze beheersdoelstellingen gelden volgende verplichtingen:

- 1° het behoud van de buitenarchitectuur wat schaal, volumewerking, vormgeving en materiaalgebruik van de blokstal betreft;
- 2° het behoud van de vormgeving van de vensters- en deuropeningen; bij vervanging van het oorspronkelijke buitenschrijnwerk van de blokstal herstel naar origineel model;
- 3° het behoud van de planindeling, interieurafwerking, gebruikte materialen zoals beschreven in de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen van de blokstal;
- 4° het behoud van het onbebouwde karakter van de vrije onbebouwde zone voorafgaand aan de blokstal, die eertijds bestemd was voor de opslag van boomstammen en houtopslag.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigingen van het dakvolume, de dakbedekking, de dakconstructie en gootconstructies;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, poorten, inclusief de beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
 - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m² en op voorwaarde dat deze niet bevestigd worden aan de blokstal of aan het ruraal gebouw;
- 5° graafwerken in functie van het bouwen, verbouwen of heropbouwen van constructies;
- 6° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
 - a) het plaatsen of wijzigen van boven- en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
 - b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen;
 - c) het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
 - d) het aanleggen of wijzigen van verharding met een minimale gezamenlijke grondoppervlakte van 30 m² of het uitbreiden van bestaande verhardingen met minimaal 30 m²;
 - e) het aanleggen van sport- en spelinfrastructuur of parkeerplaatsen;
- 7° het uitvoeren van de volgende handelingen aan of in het interieur van de blokstal:
 - a) het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
 - b) het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
 - c) het uitvoeren van werken die het uitzicht of de indeling van het interieur wijzigen;
 - d) het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
 - e) het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, wand- en plafondafwerking, binnenschrijnwerk, inclusief de beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
 - f) het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontpleisteren van bepleisterde elementen;
 - g) het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige;
 - h) het plaatsen of vernieuwen van technische voorzieningen, zoals verwarming, klimaatregeling, elektrische installatie, geluidsinstallatie, sanitair, liften en beveiligingsinstallaties;
- 8° de aanmerkelijke reliëfwijziging van de bodem.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel,

27 JUNI 2018

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS